

NAS RA
Institute of HISTORY

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԵՎ ՏԱՐԱԾԱՇՐՋԱՆԸ

ԴԱՍԵՐ

ԱՐԺԵՎՈՐՈՒՄՆԵՐ

ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐ

ՆԿԻՐՎԱԾ 1921 Թ.
ՄՈՍԿՎԱՅԻ ԵՎ ԿԱՐՍԻ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԵՐԻ
100-ԱՄՅԱԿԻՆ

19-21 հոկտեմբերի 2021
ք. Երևան

ՀՐԱՎԵՐ

Հարգելի

.....

Հրավիրում ենք Ձեզ մասնակցելու

1921 թ. Մոսկվայի և Կարսի պայմանագրերի
100-ամյակին նվիրված

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԵՎ ՏԱՐԱԾԱՇՐՋԱՆԸ.

ԴԱՍԵՐ, ԱՐԺԵՎՈՐՈՒՄՆԵՐ, ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐ»

խորագրով միջազգային գիտաժողովին,

որը տեղի կունենա

2021 թ. հոկտեմբերի 19-ից 21-ը,

Հայաստանի Հանրապետության

Գիտությունների ազգային ակադեմիայի

նախագահության նիստերի դահլիճում

Հասցե՝ ք.Երևան, Մարշալ Բաղրամյան պողոտա, 24

Գիտաժողովի բացումը՝

2021 թ. հոկտեմբերի 19-ին,

Ժամը 10:00-ին

ԳԻՏԱԺՈՂՈՎԻ ԾՐԱԳԻՐ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 18

Հյուրերի դիմավորում

Ընթրիք հյուրերի համար 19:00-ին

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 19

Մասնակիցների գրանցում 09:30-10:00

-Բացման նիստ 10:00-12:00

Բացման խոսք - Գիտաժողովի կազմկոմիտե

Օրհնության խոսք - Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Կաթողիկոս
Ամենայն Հայոց

Օրհնության խոսք - Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Արամ Ա. Կաթողիկոս Սեծի
Տանն Կիլիկիոյ

Ողջույնի խոսք - Արմեն Սարգսյան, ՀՀ Նախագահ

Ողջույնի խոսք - Հակոբ Տեր Խաչատուրյան, ՀՀ Բյուրոյի
ներկայացուցիչ

Ողջույնի խոսք - Աշոտ Սաղյան, ՀՀ ԳԱԱ նախագահ

Ողջույնի խոսք - Յուրի Սուվարյան, ՀՀ ԳԱԱ Հայագիտության
և հասարակական գիտությունների
բաժանմունքի ակադեմիկոս-քարտուղար

Ողջույնի խոսք - Աշոտ Մելքոնյան, ՀՀ ԳԱԱ ՊԻ տնօրեն

Ողջույնի խոսք - Ռոբերտ Ղազարյան, ՀՀ ԳԱԱ ԱԻ տնօրեն

Ջեկուլցում 1

**ԿԱՐՍԻ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐԸ, ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԱՐԴԻԱԿԱՆ
ԽՆԴԻՐՆԵՐ**

Աշոտ Մելքոնյան (Հայաստան)

Պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, ՀՀ ԳԱԱ
ակադեմիկոս, ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի տնօրեն

Ջեկուլցում 2

**ՏԱՐԱԾԱԾՐՁԱՆԱՅԻՆ ՌԱԶՄԱՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐԸ ՆԵՐԿԱ
ՓՈՒԼՈՒՄ**

Ռուբեն Սաֆրաստյան (Հայաստան)

Պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, ՀՀ ԳԱԱ
ակադեմիկոս

Ձեկուցում 3

**100-ԱՄՅԱ ԴԱՍԵՐ, ՄԱՐՏԱՎԱՐԱԿԱՆ ԵՎ ՈԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ
ՀԻՄՆԱԽԴԻՐՆԵՐ**

Լևոն Սկրտչյան (Հայաստան)
Պատմական գիտությունների թեկնածու

Սուրճի ընդմիջում 12:00–12:30

–Երկրորդ նիստ 12:30–14:00

**1921 թ. ՍՈՍԿԱՅԻ ԵՎ ԿԱՐՍԻ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԵՐԸ. ԴԱՍԵՐ
100-ԱՄՅԱ ՀԵՌԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
Նախագահող՝ Աշոտ Սելքոնյան**

Ձեկուցում 4

ՃԱՆԱՊԱՐՀ ԴԵՊԻ ՍՈՍԿԱ ԵՎ ԿԱՐՍ

Ռիչարդ Հովհաննիսյան (ԱՄՆ)
Պատմական գիտությունների դոկտոր, ՀՀ ԳԱԱ արտասահմանյան
անդամ, Կալիֆոռնիայի համալսարանի (UCLA) պրոֆեսոր

Ձեկուցում 5

ՄԵՎՐԻ ՍԻՆԴՐՈՍԸ ԹԻԻՐՔԻԱՅՈՒՄ

Խաչիկ Սուրբադյան (ԱՄՆ)
Պատմական գիտությունների դոկտոր (PhD), պրոֆեսոր, ԱՄՆ
Կոնգրեսի գրադարանի հայկական բաժնի վարիչ, Կոլումբիայի
համալսարանի Մերձավոր Արևելքի, Հարավային Ասիայի և
Աֆրիկայի հետազոտությունների բաժնի դասախոս

Ձեկուցում 6

**1921 թ. ՍՈՍԿԱՅԻ ԵՎ ԿԱՐՍԻ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԵՐԻ
ՊԱՏՄԱՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ**

Արարատ Հակոբյան (Հայաստան)
Պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, ՀՀ ԳԱԱ
պատմության ինստիտուտի նոր և նորագույն պատմության բաժնի
առաջատար մասնագետ

Ձեկուցում 7

**ԽՈՐՀՐԴԱԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳԹՈՒՄԸ ԵՎ ՍԱՀՄԱՆԱԶԱՏՈՒՄԸ
1921-1975 թթ. ՀԽՍՀ ՀԱՏՎԱԾՈՒՄ**

Ամատուների Վերաբայան (Հայաստան)
Պատմական գիտությունների դոկտոր, ի. Արուստյանի անվան
ՀԴՄՀ թանգարանագիտության, գրադարանագիտության և
մատենագրության ամբիոնի վարիչ

Ձեկուցում 8

**1921 թ. ՍՈՍԿԱՅԻ ԵՎ ԿԱՐՍԻ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԵՐԸ ԵՎ ԴՐԱՆՑ
ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԸՆԿԱԼՈՒՄԸ ԱԾԽԱՐՀԱՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԻՐՈՂՈՒԹՅԱՆ
ԾՐՋԱՆԱԿՆԵՐՈՒՄ**

Վիկտոր Նադեին-Ռասսկի (Ռուսաստանի Դաշնություն)
Փիլիսոփայական գիտությունների թեկնածու,
ՌԳԱ Համաշխարհային տնտեսության և միջազգային
հարաբերությունների ինստիտուտի միջազգային-քաղաքական
հիմնախնդիրների ավագ գիտաշխատող, Վ. Արծրունու անվան
Սնտով-Կասպյան տարածաշրջանի քաղաքական և սոցիալական
հետազոտությունների ինստիտուտի տնօրեն

Քննարկում

Ճաշի ընդմիջում 14:00-14:45

-Երրորդ նիստ 14:45-16:15

**ԱՐԺԵՎՈՐՈՒՄՆԵՐ ՊԱՏՄԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ԵՎ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ
ՏԵՍԱՆԿՅՈՒՆԻՑ**

Նախագահող՝ Ամատուների Վերաբայան

Ձեկուցում 9

**ԹՈՒՐԹԻԱՅԻ ՏԱՐԱԾԱԾՐՋԱՆԱՅԻՆ ՀԱՎԱԿՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ
ԱՐԱՐԱՏԻ ԱՊՏԱՄԲՈՒԹՅԱՆ ՀԻՇՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ**

Էմի Առևստին Հոլմս (ԱՄՆ)
Պատմական գիտությունների դոկտոր (PhD), Վաշինգտոնի
Վիլսոնի կենտրոնի հանրային քաղաքականության փորձագետ

Ձեկուցում 10

**1921 թ. ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 13-Ի ԿԱՐՍԻ «ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ»
ՊԱՏՄԱԽՐԱԿԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ**

Արմեն Մարուքյան (Հայաստան)

Պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, ՀՀ ԳԱԱ ՊԻ
Հայկական հարցի և հայոց ցեղասպանության բաժնի վարիչ

Ձեկուցում 11

**ԿԱՐՍԻ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ՍՏՈՐԱԳՐՄԱՆ ՇՈՒՐՁ ԲՈՒՇԵՎԻԿՆԵՐԻ ԵՎ
ՔԵՄԱԼԱԿԱՆՆԵՐԻ «ԵՐԿԱԿԻ ԽԱՂԸ»**

Անուշ Հովհաննիսյան (Հայաստան)

ՀՀ ԳԱԱ Արևելագիտության ինստիտուտի ավագ գիտաշխատող

Ձեկուցում 12

**ԱՐԵՎՍՏԱՀԱՅՈՒԹՅԱՆ ԽՆԴԻՐԸ ԹՈՒՐԶԻԱՅԻ ԱԶԳԱՅԻՆ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՏԵՔՍՏՈՒՄ**

Հայկազուն Ալվրցյան (Հայաստան)

Բանասիրական գիտությունների դոկտոր, «Արևմտահայոց
հարցերի ու սուլմասիրության կենտրոն» գիտահետազոտական
հիմնադրամի տնօրեն

Ձեկուցում 13

**ՀԱՅ-ԹՈՒՐԶԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԽՆԴԻՐԸ
ՍՓՅՈՒՌՔԱՀԱՅ ՀԱՄԱՐԱԿԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՍՏՔԻ
ԸՆԿԱԼՈՒՄՆԵՐՈՒՄ**

Խաչատուր Ստեփանյան (Հայաստան)

Պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր. Խ. Արզվյանի
անվան ՀՊՄՀ համաշխարհային պատմության և նրա դասավանդման
մեթոդիկայի ամբիոնի վարիչ

Քննարկում

Այցեցություն Ծիծեռնակաբերդ և Հայոց Ցեղասպանության թանգարան-
ինստիտուտ 16:15-18:00

Ընթրիք հյուրերի համար 19:00

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 20

-Զորքորդ նիստ 10:00-11:30

ԱՐԺԵՎՈՐՈՒՄՆԵՐ ՊԱՏՄԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ԵՎ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍԱՆԿՅՈՒՆԻՑ

Նախագահող՝ Հայկազուն Ավրյան

Ձեկուցում 14

1918 ԵՎ 2020 ԹԱՎԱՆՆԵՐԻ ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՆԵՐԽՈՒԺՈՒՄՆԵՐԸ ԱՐՑԱՆ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ՀԵՏԵՎԱՆՔՆԵՐԸ

Վահրամ Բալայան (Արցախի Հանրապետություն)
Պատմական գիտությունների դոկտոր, Արցախի պետական
համալսարանի պատմության ամբիոնի պրոֆեսոր, Արցախի
Հանրապետության ԱԺ պատգամավոր

Ձեկուցում 15

1921 Թ. ՍՈՍՎԱՅԻ ԵՎ ԿԱՐՍԻ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԵՐԻ ՀԵՏԵՎԱՆՔՆԵՐԸ

Էդիկ Մինասյան (Հայաստան)
Պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, ԵՊՀ
պատմության ֆակուլտետի դեկան

Ձեկուցում 16

ՍՈՍՎԱՅԻ ԵՎ ԿԱՐՍԻ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԵՐԸ 1945 Թ. ԽՍՀՄ-Ի ԹՈՒՐԹԻԱՅԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՐԱԾ ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ՊԱՅՄԱՆՁՆԵՐԻ ԸՈՒՐՁ ԸՆԹԱՑԱԾ ՔՆՆԱՐԿՈՒՄՆԵՐՈՒՄ

Քրիստինե Մելքոնյան (Հայաստան)
ՀՀ ԳԱԱ Արևելագիտության ինստիտուտի թուրքիայի բաժնի
վարիչ, պատմական գիտությունների թեկնածու

Ձեկուցում 17

ԿԱՐՍԻ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ՎԱՎԵՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԽՆԴԻՐԸ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՀԱՄԱՏԵՔՍՈՒՄ

Վոլոդյա Հովհաննիսյան (Հայաստան)
Իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, Հայ-
ռուսական (սլավոնական) համալսարանի միջազգային իրավունքի
ամբիոնի վարիչ

Ձեկուցում 18

1921 թ. ՍՈՍԿԱՅԻ ԵՎ ԿԱՐՍԻ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԵՐԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ-ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎԻՃԱԿՆԵՐԸ

Եվա Ջալկիևիչ-Մուսնեբլին (Լեհաստան)
Նախկին դիվանագետ, պրոֆեսոր

Ձեկուցում 19

ԹՈՒՐԺԱԿԱՆ ԶԻՆՎՈՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈՒ ՊԱՇՏՊԱՆԱԿԱՆ ՈԼՈՐՏԻ ԿԵՐՊԱՐԱՓՈԽՈՒՄՆԵՐԸ. ԻՆՔՆՈՒԹՅԱՆ ՈՒ ԳԱՂԱՓԱՐԱԽՈՍՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Լևոն Հովսեփյան (Հայաստան)
Պատմական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ, ԵՊՀ գիտական քարտուղար, ՀՀ ԳԱԱ արևելագիտության ինստիտուտի թուրքիայի բաժնի ավագ գիտաշխատող

Քննարկում

Սուրժի ընդմիջում 11:30-12:00

-Հինգերորդ նիստ 12:00-13:30

ՏԱՐԱԾԱԾՐՋԱՆԱՅԻՆ ԳՈՐԾԵՆԹԱՑՆԵՐ ԵՎ ՀԵՈՐԱԿԱՐՆԵՐ ՆԱԽԱԳԱԽՈՂ՝ ՌՈՒՔԵՆ Սաֆրաստյան

Ձեկուցում 20

ԹՐԺԱԿԱՆ ՆԵՐԹԱՓԱՑՈՒՄԸ ԱՖՐԻԿԱ

Խալիդ Օկաշա (Եգիպտոս)
Քաղաքագիտության դոկտոր, Եգիպտոսի ռազմավարական հետազոտությունների կենտրոնի տնօրեն

Ձեկուցում 21

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԵՐՍԿՍՈՒՄ. ՀԱՅՈՒԹՅԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԳՈՅՈՒԹՅԱՆ �ԱՑԱՈՄԱՆ ՀԱՆԴԵՊ ԹՈՒՐԺ-ԱԴԻԲԵՋԱՆԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՍՈՏԵՑՈՒՄԸ ՈՐՊԵՍ ՀԱՅՈՑ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵԶՐԱՓԱԿԻԶ ՓՈՒԼԻ ՓՈՐԶ

Հենրի Թերիո (ԱՄՆ)
Փիլիսոփայական գիտությունների դոկտոր, Վուսթերի պետական համալսարանի գիտական հարցերով փոխնախագահ

Ձեկուցում 22

ՍՈՍՎԱՅԻՑ ԵՎ ԿԱՐՄԻՑ 100 ՏԱՐԻ ԱՆՑ. ՀԱՅ

ԴԻՎԱՆԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՐՏԱՀԱՎԵՐՆԵՐԸ

Արտակ Ապիտոնյան (Հայաստան)

Արտակարգ և լիազոր դեսպան, ՀՀ նախկին փոխարտդործնախարար

Ձեկուցում 23

ԱԾԵԱՐՀԱՔԱՐԱՔԱԿԱՆ ԲԱՑԱՀԱՅՏՈՒՄՆԵՐ ԼԵՈՆԱՅԻՆ

ՂԱՐԱՔԱՂՈՒՄ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ՌԱԶՄԱԿԱՐԱԿԱՆ ՍՈՏԵՑՄԱՆ

ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

Իոննիս Սազիս (Հունաստան)

Տնտեսական աշխարհագրության և աշխարհաքաղաքականության

պրոֆեսոր, Կապոդիստրիանի անվան Աթենքի ազգային

համալսարանի Թուրքագիտության և Ժամանակակից ասիական

հետազոտությունների ֆակուլտետի դեկան

Ձեկուցում 24

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐՏԱՔԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՍԱՐՏԱՀԱՎԵՐՆԵՐԸ

ԵՏՊԱՏԵՐԱԶՄՅԱՆ ՏԱՐԱԾԱԾՐՁԱՆԱՅԻՆ ՌԻԺԵՐԻ ԲԱԼԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՒՄ

Եղիա Թաշճյան (Լիբանան)

Տարածաշրջանագետ, Բեյրութի Ամերիկյան համալսարանի

Իսսամ Ֆարեսի հանրային քաղաքական և միջազգային հարցերի

ինստիտուտի հետազոտող

Քննարկում

Ճաշի ընդմիջում 13:30-14:30

—Վեցերոդրդ նիստ 14:30-16:30

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

Նախագահող՝ Լևոն Մկրտչյան

Գիտաժողովի ղեկույցների համընդհանուր քննարկում, արդյունքների ամփոփում, հայտարարության ընդունում

Այցելություն մատենադարան 16:30-18:30

Ընթրիք 19:00

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 21

10:30-12:00 Այցելություն Էջմիածին, Հանդիպում Ամենայն Հայոց

Կաթողիկոս Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գաբեգին Բ-ի հետ

ԳԻՏԱԺՈՂՈՎԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԻՉՆԵՐ

Հայաստանի Հանրապետության
Գիտությունների ազգային ակադեմիա
Պատմության ինստիտուտ

Հայաստանի Հանրապետության
Գիտությունների ազգային ակադեմիա
Արևելագիտության ինստիտուտ

Հայ Յեղափոխական Դաշնակցության
Հայ Դատի
Կենտրոնական խորհուրդ

«Արևմտահայոց հարցերի
ուսումնասիրության կենտրոն»
գիտահետազոտական հիմնադրամ

ԳԻՏԱԺՈՂՈՎԻ ԿԱԶՄԿՈՄԻՏԵ

Խաչատուր Ստեփանյան, (պատասխանատու), ի.ս. Արմավրայի անվան
ՀՊՄՀ համաշխարհային պատմության ամբիոնի վարիչ, պատմական
գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր.

Աշոտ Մելքոնյան, ՀՀ ԳԱԱ ՊԻ տնօրեն, պատմական
գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս.

Ռոբերտ Ղազարյան, ՀՀ ԳԱԱ արևելագիտության ինստիտուտի
տնօրեն, պատմական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ.

Ռուբեն Սաֆրաստյան, պատմական գիտությունների դոկտոր,
պրոֆեսոր, ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս.

Լևոն Սկրտչյան, պատմական գիտությունների թեկնածու,
դոցենտ.

Հայկազուն Ավերգյան, «Արևմտահայոց հարցերի
ուսումնասիրության կենտրոն» գիտահետազոտական հիմնադրամի
տնօրեն, բանասիրական գիտությունների դոկտոր.